

Міро стояв з мобільником і двома крилами, слухав і мовчав. Він не брав їм за зле, бо шахраєм він також був. Але не тому він мав такий великий пам'ятник, і не тому той був з мармуру, і не тому перед ним завжди лежало так багато свіжих квітів. Якщо поспостерігати, то можна помітити, як люди різних національностей раз за разом підходять до його могили, стоять перед нею якийсь час, кидаючи свої невиразні тіні на надгробок. Тоді забирають їх із собою, кладуть натомість квіти і йдуть. І тіні їхні, здається, стають набагато виразніші й чіткіші, а обличчя набагато просвітленіші. Більшість з них його не знали, але й вони довідалися про Міро. Довідалися, що він, хоч і покійний, зате єдиний, хто в цій країні допомагає нужденним мігрантам. Треба лишень принести йому квітів і попросити про допомогу. Спочатку вони з цього сміялись і жартували, але приходив час, коли їм уже ставало не до сміху й не було на що сподіватися, тоді вони купували квіти або просто наривали їх у численних парках і вирушали на пошуки його могили. Шукали й шукали, зі страхом в очах, просуваючись невпевненими кроками й невиразними тіннями, аж нарешті знаходили. Міро стояв перед ними з мобільником та двома крилами і чекав. Мобільник більше не дзвонив, але Міро їх вислуховував.

Дімітре Дінев

ЯНГОЛЬСЬКІ ГОЛОСИ

Дімітре Дінев

ISBN 978-617-614-202-7

9 786176 142027

Bibliothek der deutschsprachigen Literatur
Бібліотека німецькомовної літератури

Meridian серця
Meridian des Herzens

Dimitré Dinev

ENGELSZUNGEN

Roman

Ins Ukrainische übersetzt von *Wolodymyr Kamianets*

2018

Дімітре Дінев

ЯНГОЛЬСЬКІ ГОЛОСИ

Роман

З німецької переклав *Володимир Кам'янець*

2018

УДК 82-3
Д 44

Дінев, Дімітре

Янгольські голоси : Роман / Дімітре Дінев ; пер. з нім. Володи-
мира Кам'янець. – Чернівці : Книги – XXI, 2018. – 512 с.

ISBN 978-617-614-202-7

Іскрен і Светлін зустрічаються вперше на могилі такого собі Міро на одній з най-престижніших алей Центрального цвинтаря у Відні. На могилу до Міро приходять усі, хто сподівається на диво. А Іскрен і Светлін потребують дива, як ніхто на світі, бо мало того, що щастя до них не прихильне, і той, і той ще й потрапили в таке кепське становище, виходу з якого просто не буває. І Іскрен, і Светлін на початку 1990-х рр. втекли з посткомуністичної Болгарії й різними, аж ніяк не легальними шляхами дісталися Відня, щоб зустрітися випадково на цвинтарі, так і не довідавшись, що їхні долі тісно переплетені одна з одною від самого народження. Розлога сімейна сага на тлі болгарської і європейської історії.

УДК 82-3

У дизайні обкладинки використана карта-схема Центрального цвинтаря у Відні.

Книгу видано за підтримки:
Державної канцелярії Австрійської Республіки

BUNDESKANZLERAMT ■ ÖSTERREICH

Представництва Австрійської служби академічного обміну, м. Львів

oead

Представництво
у Львові

Перекладено за виданням:
Dimitré Dinev. Engelszungen. Roman. btb Verlag in der Verlagsgruppe Random House GmbH,
München 2006.

Усі права застережено. Відтворювати будь-яку частину цього видання в будь-якій формі
та в будь-який спосіб, зокрема електронно, без письмової згоди правовласників заборонено.

Copyright © Deuticke im Paul Zsolnay Verlag, Wien 2003
All rights reserved

ISBN 978-617-614-202-7

© Книги – XXI, 2018, *видання українською мовою*
© Володимир Кам'янець, 2018, *переклад*
© Анна Стьопіна, 2018, *обкладинка*

*Присвячую
бабусі Каліопі, яка до кінця підписувалася хрестиком,
та
бабусі Дені, яка досі чекає, що їй повернуть украдені вівці.*

I. Міро

Міро мав мобільника і два крила.

Крила були з червоного, мобільник з чорного мармуру. В лівому вусі висіла срібна сережка, на шиї – строката краватка. Рукави сірої сорочки підкочені по лікті, холоші оксамитових штанів добре напрасовані, бо вони також з мармуру. В такому вигляді поставав Міро на надгробку. З крилами за плечима, з мобільним телефоном у правій руці, і ні спека, ні холод, ні сонце, ні дощ не могли змінити його вигляду. Навіть люди не могли. Бо його могила знаходилась на одній з найпрестижніших алей Центрального цвинтаря у Відні.

Його оточувало найкраще, найславніше товариство. Біля нього лежала поетка з дунайських швабів, чий голос, умовкнучи багато років тому, дзюркотів тепер тихенько, мов підземний потічок. Лежало біля Міро також кілька овдовілих графінь, які аж під землею змогли нарешті позбутися свого вдівства, як офіцери цісаревих часів позбулися своїх орденів. Бо там лежали також і офіцери цісарського війська, розкидані довкола Міро, наче великі осколки з гранати. Підполковник артилерії, який уже ніколи не почує канонади, лікар генерального штабу, якому вже немає сенсу лікувати його глухоту. Цісарсько-королівський дійсний таємний радник. У дійсності ж він лежить тут, і нарешті такий таємний, яким він за життя ніколи не був. Навіть технічний директор віденської похоронної управи знайшов вічний спочинок неподалік Міро, немов хотів упевнитися, що з могилою

Міро все гаразд. В оточенні митців, офіцерів і високих чинів, людей, які мовчки, зате надійніше за будь-який підручник віддзеркалюють австрійську історію, лежав Міро.

Він не був австрійцем. І не загинув ні під час Першої, ні під час Другої світової війни, а помер нещодавно, а саме 24.12.2000. Але як він міг удостоїтись такого престижного місця? Ким він був?

Про Міро за життя мало що було відомо. Знали лише, що народився він у Югославії. Але не знали ні в якому місті, ні хто його батьки. Непорочна діва мене породила, любив він відповідати на запитання про своє походження, а ще більше любив матюкати тих, хто цим цікавився, бо матюкатися він умів усіма мовами вздовж течії Дунаю.

Насправді мати привела його на світ у в'язниці в Новому Саді, що інакше як дивом не назвеш. Бо довкола неї, окрім кам'яних мурів, залізних ґрат і жінок, не було більше нічого й нікого. Інколи її тіло міг оббризкати дощ, інколи міг обдути вітер. А загалом його, як виглядає, не мав змоги торкатися більше ніхто. Тож відповідними кандидатурами могли бути хіба що кілька дуже високих начальників. Але оскільки вона сама не була певна, хто з них спричинився до її вагітності, то постановила зупинитись на Всевишньому.

Чого смієтеся, курви? Я завагітніла від Бога! – казала вона жінкам у в'язниці. Її звільнили достроково, бо живіт чимдалі круглішав і більшав, загрожуючи підірвати підвалини законного устрою. Бо в ньому жила істота, яку не засудив ще жодний земний суд. Тож і вона була наполовину невинна, непорочна. Її випустили у вільний світ. А оскільки вона була непорочна, то й потребувала якогось непорочного місця, а де жінка з дитиною знайде його, те непорочне місце у вільному світі, як вона могла почати все заново у світі, в якому все давно вже розпочато?

Через три роки її поклали до психіатричної лікарні, бо своєму синові Міро вона плела тернові вінки й одягала йому

їх на голову. Там у релігійному екстазі вона й померла. Стіни в палаті були списані кров'ю. Вона виводила нею лише одне-єдине слово, безліч разів, від підлоги до стелі. Цим словом було слово «Міро».

Тож Міро ріс, не знаючи, що таке дім. Його родиною було небо, заросле травою подвір'я та іржавий паркан сиротинця. Його братами й сестрами були сопливі сироти, мати лежала в землі, батьком був уряд. Так йому казали вихователі. Міро його не знав, того батька, бо він був далеко, недосяжно далеко. Зате вихователі були близько. Вони хапали його за вуха й тягали за них. За дорученням батька, звичайно. Чужі люди могли будь-якої миті заподіяти йому кривду, і він не міг ніде сховатися. Тож Міро зрозумів, що дому в нього немає. На нього чекало життя вічного гостя.

Ми лишень гості на цій землі, втішав його кочегар Драган. Міро часто приходив до нього в підвал, сидів на його прогнutoму ліжку, їв його кров'янку, вдихав запах печеної айви і спостерігав, як той з невичерпної пляшки п'є сливовицю. Йому здавалося, що Драган п'є не сливовицю, а ковтає перетворені на рідину діаманти, які швидко оволодівають його нутром і променіють з очей. Людина як дорогоцінний камінь. Єдиний скарб Міро. Схований у підвалі сиротинця. Міро слухав клетотіння котла і голос кочегара, який, здавалося, десь глибоко в горлі також починав палахкотіти, і Міро ставало тепліше й тепліше. Лише у Драгана він почувався у спокої. І той спокій мав смак кров'янки, пахнув печеною айвою, був м'який, піддатливий, як прогнуте ліжко, палахкотів і грів, як його голос.

Ми лишень гості на цій землі, сказав якомсь ще раз Драган.

Так, гості, погодився з ним Міро і тієї ж ночі втік із сиротинця. З торбинкою печеної айви за плечима, з п'ятнадцятирічним серцем у грудях, з тихенькою піснею на вустах. Моя мати у землі, а батько мій – уряд. Хай куди подамся, всюди буду вдома. Хай куди прибуду, всюди буду

гостем, співав він або просто мугикав собі під ніс. Бо світ мусив його почути.

Через кілька років Міро подався до Відня гостем на роботу, тобто гастарбайтером, як кажуть німецькою, швидко став власником гастгаузів, тобто готельчиків, і часто бував почесним гостем на весіллях. Тепер він знову гостював, цього разу вже в Бога. А як інакше. Гостем він був завжди.

Він усе залишив і отримав натомість два крила. Лише свого мобільника він не хотів залишати. З ним його й поховали. Ще впродовж цілого тижня дзвонило з-під землі, так сильно його шукали, так багато людей його потребували. І не дивно, бо за свої останні два роки він допоміг стільком мігрантам, скільком не допомогла жодна організація з прав людини за десять. І допомагав він їм і надалі.

Що робить цей юго на нашому цвинтарі? Ви тільки гляньте, який великий у нього пам'ятник. Та ще й у самому центрі. Яке нахабство – віддати іноземцеві таке місце! Помирати тут їм ніхто не забороняє, але потім хай відправляють їх додому. Звідки в нього гроші на такий надгробок, цікавилися схвильовані віденці, намагаючись прочитати кириличний напис. Стовідсотковий мафіозі, жодного сумніву, відповідали вони самі собі на своє запитання і шкутильгали далі в пошуках зарослих могил своїх рідних.

Міро стояв з мобільником і двома крилами, слухав і мовчав. Він не брав їм за зле, бо шахраєм він також був. Але не тому він мав такий великий пам'ятник, і не тому той був з мармуру, і не тому перед ним завжди лежало так багато свіжих квітів. Якщо поспостерігати, то можна помітити, як люди різних національностей раз за разом підходять до його могили, стоять перед нею якийсь час, кидаючи свої невиразні тіні на надгробок. Тоді забирають їх із собою, кладуть натомість квіти і йдуть. І тіні їхні, здається, стають набагато виразніші й чіткіші, а обличчя набагато просвітленіші. Більшість з них його не знали, але й вони довідалися про

Міро. Довідалися, що він, хоч і покійний, зате єдиний, хто в цій країні допомагає нужденним мігрантам. Треба лишень принести йому квітів і попросити про допомогу. Спочатку вони з цього сміялись і жартували, але приходив час, коли їм уже ставало не до сміху й не було на що сподіватися, тоді вони купували квіти або просто наривали їх у численних парках і вирушали на пошуки його могили. Шукали й шукали, зі страхом в очах, просуваючись невпевненими кроками й невиразними тінями, аж нарешті знаходили. Міро стояв перед ними з мобільником і двома крилами і чекав. Мобільник більше не дзвонив, але Міро їх вислуховував.

II. Светлін

30.12.2001 був ясний, холодний день. Відень нарешті мав знову сонце й небо над головою. Сонце не гріло, а небо було бліде, ніби льодяний вітер стер з нього гарну блакить. Що він мав на меті з блакитним порохом, він не розголошував. Може, хотів роздати його всім морям, озерам і річкам, а може, хотів подарувати його лише Дунаєві, щоб той знову котив блакитні хвилі. Замерзлі калюжі на вулицях ще більше поблідли й нагадували хмари, що впали з неба. Якщо на них стати, підсковзнутися, то можна відразу потрапити на небо. Але ніхто не хотів скористатися такою пропозицією.

Не те щоб не було людей, яким не хотілося померти. Звичай було багато тих, хто в період від Різдва до Нового року волочив за собою святково декорованими віденськими вулицями думку про рятівну смерть. Така думка останнім часом стала невід'ємним атрибутом святкування. Як численні подарунки. Своєрідна невидима внутрішня ялинкова краса. Кругла, як кульки, й гаряча, як свічки. Людина думала про смерть, але не помічала щедрої пропозиції заледенілих хмар і зосереджувалась на самогубстві. Прагнула й далі тримати все в своїх руках. Так звикла вона думати. Бо ж іще донедавна вважала, що своє життя тримає міцно в руках. Тож ніхто не помічав хмар і думав про те, як укоротити собі віку газом або снадійними, викинутися з вікна чи кинути-ся зі скелі, повіситись або застрілитись, або просто сісти

п'яним-п'янючим до автівки, натиснути на газ і випустити за якийсь час кермо з рук, як випустив перед тим з них життя.

Зі схожими думками до самого обіду бродив замерзлим віденськими вулицями і Светлін. Але він не мав автівки, в яку б сів і рушив назустріч смерті. Не мав пістолета, не мав снадійних і не мав газової плити. Він хоч і мав мотузку, але стеля в нього вдома надто низька. Повіситись у когось дома чи в парку – він вважав надто театральним і безвідповідальним учинком. Викинутися з вікна нічого б не дало. Він мешкав на першому поверсі. Йому не залишалося нічого іншого, як викинути думки про самогубство, мов блискотливе упакування до смітника, zostавивши собі відчай.

Була одинадцята година, коли він опинився перед оглядовим колесом у Пратері. Він ішов просто так, без будь-якої мети, і все ж шлях привів його до цього велетенського колеса. Колесо крутилося поволі. Час од часу зупинялось, тоді крутилося знову. Светлін неквапом підійшов до нього, зупинився, замислився. Може, це колесо долі? Сідаєш, підносишся вгору, окидаєш поглядом світ і знову вниз. Дорослим це коштує вісімдесят шилінгів. Тож ніяке це не колесо долі. Воно було повне японських туристів. У туристів зазвичай кращі долі. Оглядове колесо вигадане для туристів. Тож це не колесо долі, це колесо для кращих долі. Светлін не був туристом. Платити вісімдесят шилінгів лише за те, щоб побачити Відень згори, коли він знав його так добре знизу, було смішно. Смішно було також порівнювати долю з туристичною атракцією. Смішними видалися Светлінові всі його думки. Вони крутилися поволі. Час од часу зупинялись. Тоді крутилися знову. Люди з кращими долями всідали й висідали, але не лише люди, а й кращі часи і кращі місця. Якби ж він тільки міг перестати думати. Светлін ще раз перерахував гроші. Триста шилінгів. І не лише ця сума його непокоїла, його непокоїв ще й час, протягом якого йому доведеться обходитися цими грошима. Один день – жодних проблем, один тиждень також, але Светлін мав попереду все

життя і не мав жодного уявлення, коли в нього знову будуть гроші. Проблемою була не сума, не день, не тиждень, проблемою було життя. І що довшим він собі його уявляв, то меншими були його триста шилінгів. А тому його думки намагалися достосувати довжину життя до цієї суми. Він уже часто бував без грошей. Він добре знав цей стан, часто над цим міркував, сміявся, і тоді життя не видавалося довгим. Що відтоді змінилося? Загалом нічого, хіба що він більше не може з цього сміятися. Може, тому він прийшов до Пратера. Він окинув оком територію довкола в пошуках чогось веселого. Площа перед колесом була порожня. Лише на одній лавці сидів і куняв якийсь панок. Він, мабуть, випив, тоді купив собі лангоша, сів, укусив один раз і заснув. Лангоша він ще тримав у руці. У темно-зеленому національному вбранні виглядав він як порослий мохом камінь, з якого проріс лангош, немов великий гриб. Погляд Светліна прочесав площу, ковзнув легенько понад національним капелюхом у панка на лавці, немов понад пагорбом у даліні, тоді піднісся вгору й заплутався в неонових літерах, наче в тенетах. «Casino Casablanca» заблискотіло в нього перед очима. Яскраві літери вдарили в душу Светліна, немов блискавка у нічну землю. Це знак, подумав він. У мене триста шилінгів. Більше, ніж триста шилінгів, означає також більше життя. Якщо виграю, добре. Якщо програю, байдуже. Бо не витрачу їх сьогодні, то витрачу завтра. Просто, дуже просто, думав він далі. Невдовзі він стояв у гральній залі.

Всередині була ніч. Лише ігрові автомати світилися і вказували шлях. Стояли гарненько один біля одного в рядочок, немов зірки попадали з неба й вишикувались шерогою. Перед тобою, досяжні. Перед кількома сиділи люди. Часом вони розмовляли з ними, молились до них, пестили й цілували їх. Часом сварилися, погрожували їм, шарпали їх і били. Так, власне, як і роблять зі своїми зірками. Розробники фірми «Новоматик» знали, яка невдоволена й суперечлива душа і як легковажно й гвалтовно поводить себе людина зі своєю

зіркою. Тож вони виробляли міцні витривалі автомати. Вони витримували майже все, що може зродитись у людському серці. Та й були вони не самі. Побіля них завжди чатував персонал казино. Чоловіки в чорних штанах, червоних піджаках, білих сорочках з чорними обвислими метеликами й невсипущими очима різних кольорів. Вони оточували піклуванням автомати і гравців. Лють гравців угамовували безкоштовним вином і бренді, а завзяття підсилювали кавою, чаєм і соками. Якщо чиясь лють ставала завеликою для невеликої зали, тоді їхні швидкі руки хапали її джерело і виставляли на вулицю, хай чубиться зі справжніми зірками.

Светлін вдивлявся в цю передчасну ніч і шукав свою щасливу зірку. Зупинився перед автоматом з покером. Дай мені виграти, мовив до нього. Автомат мовчав, однак здавалося, що він згідний. Бо він так створений. Светлін сів, захвав сто шилінгів, почав грати, програв, зітхнув, грав, проте, далі й не втрачав надії, доки не програв усе. Лише тоді перестав грати і знову був у відчаї. Бо він так створений. Втупився в автомат і мовчав.

– Горнятко кави для пана? – почув він чийсь голос, перед очима замайоріли червоний піджак, чорний метелик і русяві вуса. І двоє синіх очей без вій. Два маленькі помости, яким, здавалося, вже давно не потрібні лаштунки, бо вони ніколи не бувають порожні.

– Мені не пощастило, я програв, – мовив тихо Светлін.

– Я помітив.

– Триста шилінгів.

– Мали б більше, програли б і ті.

– Чи можна тут узагалі виграти? – глянув Светлін знову на помости.

– Не можна, можна тільки програти.

– Чому тоді люди сюди приходять?

– Бо їм не щастить.

– І багато їх?

– Дуже багато.

– Чому стільком людям не щастить?
– Бо вони у відчаї.
– І вони знають, що тут не виграють?
– Знають.
– Чому тоді вони не йдуть куди-інде? – запитав Светлін за якусь хвилю.

– Вони ходять, але відчай зостається... Піду принесу вам кави. Вам стане ліпше, – сказав чоловік, і від його слів пішов легенький запах рому, тютюну й риби, як від матросів, яких довго гойдало море. Светлін побачив, як віддаляються темно-червона спина і русява потилиця, а за якусь мить, немов повернули вітрила, як наближаються білі груди, русяві вуса, сині очі й горнятко кави. Светлін подякував, зробив ковток, зітхнув.

– Це були мої останні гроші.
– Я так і думав, – сказав чоловік, море і риба в одному.
– Не знаю, що мені робити.
– Думаю, що зможу вам допомогти.
– Мені допоможе хіба що диво. Але з вами приємно розмовляти. Як вас звати?

– Лукаш. Я – поляк. Поляки люблять порозмовляти. І найбільше про дива. Чи чули ви про Міро?

– Ні.

– Він вам допоможе, – сказав Лукаш, схиливши голову над Светліном. Море й риба мовчали. Светлін чув їх лише на запах.

– Чому?

– Ви іноземець. Не маєте грошей, не маєте роботи. І ви у відчаї. До того ж, може, ви тут нелегально. В такому разі допомогти вам може тільки Міро, – мовив тихенько Лукаш, немов із черева риби.

– Хто такий Міро?

– Янгол. Він багатьом допоміг.

– Кажіть, де його знайти, – підскочив Светлін.

– На Центральному цвинтарі. Там він лежить.

– Припиніть. Ви смієтеся з мене.

– Анітрохи.

Светлін знову глянув на два помости, але які вистави там саме ставили, збагнути не зміг. Вони стояли лиш відкриті й освітлені.

– Але ж він мертвий, так? – запитав він тихенько.

– Я ж сказав, він – янгол.

– Покійник має мені допомогти?

– Якщо живі не допомагають!

– Ви жартівник, – сказав Светлін, засміявшись.

– Я – поляк. Поляки найбільше люблять розмовляти про дива, – відповів серйозно Лукаш.

– Мені шкода, але в такі нісенітниця я не вірю.

– Вам не треба вірити. Вам треба лише піти до нього на могилу й пояснити йому ситуацію. Його неважко знайти. Він лежить недалеко від церкви.

– Дякую, Лукаше. Було приємно з вами порозмовляти, але мені вже треба йти, – сказав Светлін схвильовано. У вухах зашуміло далеке море, а в душі вітер. Він швидко попрямував до дверей.

– Спробуйте, і принесіть йому квітку, якщо зможете. Міро любить квіти, – супроводжували його на вулицю Лукашеві слова, немов чайки.

Божевільний! Добре, що я пішов. Божевільня заразне, думав Светлін. На вулиці знову був день. Площа була порожня, годинник показував одинадцяті тридцять. Чоловік у темно-зеленому досі спав, колесо крутилося, віяв вітер, Светлін думав. Звичайно, з'їдеш з глузду, якщо сидіти весь час у темряві. І що за байки він мені розкаже. Він що собі думає? Якщо Папа поляк, то він уже на короткій нозі з потойбіччям? Знаю багато поляків. Але ні один ще не посилав мене до мерця. Могили й надгробки прибирав з ними, правда. Але що вони сподіваються на допомогу від покійника, не помітив. Платили нам завжди живі. Ще цього Лукаша мені бракувало! Навіжений якийсь! Найліпше про нього забути і думати про щось інше. Але про що було

думати? Досі він думав про триста шилінгів. Тепер їх у нього вже не було. А ще він думав про колесо. Тепер воно було далеко позад нього. Тоді він думав про казино, а там був Лукаш. А ще він думав про своє життя. Тож тепер він знову про нього подумав, і там знову був Лукаш, поляк, який любить розмовляти про речі, про які ліпше відразу забути. Але очі Светліна їх не забули, і коли він ішов через парк, вони розглядалися за квітами. Руки його їх також не забули, бо вони вхопилися за колючу галузку, на якій поблискували дрібненькі червоні плоди, й відломили її. Але найбільше про ті речі пам'ятали його ноги, бо вони повели Светліна на зупинку 71-го трамвая. Вранці я хотів позбавити себе життя. Тепер їду на цвинтар. Хотів померти, щоб позбутися проблем. Тепер це має зробити за мене покійник. І всім цим я завдячую полякові. Я, мабуть, здурів. Ні, я лише у відчаї, бесідував з собою Светлін у трамваї. Я в дуже великому відчаї, поправив він себе. Трамвай їхав і їхав. Ті, що заходили, були все старіші й старіші, цвинтар був усе ближче й ближче.

Светлін також постарішав, коли ввійшов на цвинтар. Його кроки стали непевні, поважчали руки, очі гірше бачили, обличчя зблідло, тіло нахилилося вперед, ніби обтяжене невиліковною хворобою. Стаєш автоматично старішим, коли приходиш на цвинтар. Наче боїшся заздросців покійних. Але вони не заздять. Вони дають змогу траві рости в себе на могилах, дають змогу пилові й брудові осідати в себе на надгробках, гніздитися птахам і комахам, повзати мурахам і жукам. Вони розмножуються, як живі, але нічого не забороняють, лежать тихо і всім задоволені. Льодяним вітром також, який саме витискав з очей Светліна сльози, з тремтіння його тіла – відвагу, а з мокрого носа – дитинство. Тобто все те, що йому треба було для забави. Але йому ще жодного разу не вдалося зі Светліном потоваришувати. Светлін ненавидів його від першого дня, коли приїхав до Відня. Це була давня, нездоланна ненависть. Він ішов алеями, намагався від нього сховатися, але марно. Вітер знаходив його всюди.

Світило сонце, але землі торкалося воно холодними, жовтими пальцями, щоб окреслити хіба кілька тіней, відполірувати заледенілі калюжі й видобути сльозу з тих чи тих очей. Светлінові здавалося воно жовтим каменем на блакитному цвинтарі. Але йому нема що шукати на небі. Він шукає могилу на землі. А їх багато. А той божевільний поляк сказав лише, що недалеко від церкви. І вітер віє, спустошує душу. Пуста вся ця затія. Перестрибуючи зволоженими очима з одного імені на інше, спрямовував Светлін свого вітрильника поміж могилами. Незворушні ряди, немов витягнуті на пісок човни. Його тілом гойдало, текло з носа, тріпотів плащ. Светлін проклинав усі вітри, всі цвинтарі й одного поляка. На весь голос, не добираючи слів, як матрос. Закопаний скарб легше знайти, аніж похованого янгола. Лише такого дурня, як я, знайти важко, думав Светлін і дивився, як далеко з допомогою вітру він може плюнути. Плювок перелетів через дві могили і втрапив у третю. Светлін виміряв відстань кроками, був задоволений, назбирав ще слини, зиркнув на надгробок, побачив багато квітів, мобільника, двоє крил, прочитав «Міро», ковтнув слину і лють, глянув безневинно на надгробок, не відчував ні холоду, ні сорому і був готовий до розмови з усіма янголами.

До тебе мене послав Лукаш, розпочав Светлін, звернувши очі й душу до Міро. Він не міг пригадати, щоб коли-небудь зустрічався з янголами, але обличчя цього янгола видавалося йому знайомим. Він був переконаний, що колись бачився з ним десь на землі. Де це було? Де? Та звісно ж. У Празі. 1990-го. Також у грудні. Тоді сидів він з друзями в барі у підвалі болгарського клубу, їв мусаку, запивав вином і чувся, як на небі, хоча тоді ще не був янголом. Ох, Міро, Міро! Чому нам довелося побачитися саме тут? Пам'ятаєш мене? Светлін. Тоді ми сиділи за одним столом. Я і ще мій друг Сашо. Ми хотіли до Австрії, і ти нам сказав, де кордон найменше охороняють. Тоді я не запам'ятав, як тебе звати. Тепер нарешті знаю. Непогано, непогано, чого ти досягнув.

Непогано. А я так нічого й не досягнув, Міро, нічого! Глянь, навіть квітки не зміг тобі купити. Вирвав ось галузку в парку. Лукаш сказав, що ти можеш мені допомогти. Поляки в усьому орієнтуються. Іди до нього, сказав він, і розкажи про себе. Ну добре, тоді слухай. Розкажу тобі все. Не знаю, за що мені така кара. Може, за батька. Я тобі розповідав про нього? Йордан його звати... Галузка вислизнула Светлінові з рук, звільнивши їх для вершин і низин історії його життя.

III. Іскрен

Ліпше б Іскрен прокинувся якогось іншого дня, в якомусь іншому місті, у великому ліжку й біля гарної жінки. Натомість він прокинувся біля кахляної стіни, в туалеті й у тому ж місті, і було це 30.12.2001. Кахлі були негарні, туалет маленький, а місто називалося Віднем. Відень – то таке місто, в туалетах якого хропуть і бачать багато снів. Віденські туалети надають притулок людям без даху над головою, без сім'ї, без рідних, без друзів, без грошей, без паперів, без надії, без мети і без батьківщини. Відчиняються вони холодними ночами, немов розкриваються серця, всього лише за п'ять шилінгів, огортають сердечним теплом і дають змогу дивитися сни про дах над головою, про друзів і про гроші. Людей, яким туалети слугують спальнями, стає дедалі більше, віденські туалети вночі часто зайняті.

Вранці 30.12. не півні співали, то скрипіли двері в туалетах. З туалетів на вокзалах Відень Західний, Відень Північний, Відень Південний і Відень Центральний виходили громадяни Австрії назустріч дню і державі. Іскрен вийшов з туалету на станції метро Шоттентор. Він не був громадянином Австрії, але саме збирався ним стати. Тому він одразу пішов до Вольфі, свого друга, якого знав ще з кращих часів. Тому він зняв учора з рахунку останні гроші. Десять тисяч шилінгів. Замало. Іскрен це знав. Але бували і кращі часи. Вольфі мав це знати, сподівався Іскрен. Тому вже о сьомій ранку він подзвонив до нього у двері.

Вольфі, втім, не хотів нічого знати. Погані часи, сказав він. Грошей було йому замало, а Іскренові було надто жарко. За десять тисяч нині не дістанеш навіть фальшивого італійського, сказав Вольфі. Іскрен хотів мати австрійський. Італійські папери приносять нещастя. Забудь! Менше ніж за п'ятдесят синіх не може бути взагалі нічого. До того ж це ціна для своїх. Вольфі хотів ще щось додати, але щось інше не спало йому на думку. Ти жахливо смердиш, сказав він. Хіба можна так розмовляти з друзями, Вольфі. Я ж маю якість пристосовуватись. А австрійці смердять. Хіба ти цього не знав, Вольфі? Ти багато всього забув, Вольфі, багато всього, сказав Іскрен. Нічого Вольфі не забув, нічого він не забув. Вибач, сказав він, і йому справді було шкода. І нехай Іскрен його послухає. Але Іскрен не хотів нічого чути. Мені треба паспорт. Заплачу пізніше. Ти ж мене знаєш, перебив він його.

Про історію з Володею вже два тижні пишуть газети. Володя – геній, так, погоджуюсь, але світ складається з дурниць, а на дурницях поліція розуміється найкраще, пояснював Вольфі. Щойно сталася з Володею якась дурня, як вона вже тут, – і все, він закримів. Тепер вона шукає його бородатого спільника. І що ти робиш? Ти зголюєш бороду, приходиш до мене, маєш нещасних десять тисяч і думаєш, оскільки Різдво минуло не так давно, то можеш забажати собі австрійського паспорта. Будь-хто на моєму місці навіть розмовляти з тобою б не захотів. Навіть дверей би тобі не відчинив. А я відчиняю тобі двері, роблю каву, пропоную смішну ціну, а ти замість того, щоб сказати дякую, дорікаєш мені. П'ятдесят синіх, і маєш паспорта. А ні, то навіть не показуйся мені тут.

Було боляче слухати те, що казав Вольфі, йти з його теплої квартири, знову бродити Віднем і бажати собі паспорта. Іскренові було боляче слухати, йти, бродити й бажати. Як же болісно бажати. Бо Іскрен бажав собі багато всього.

Він бажав собі, аби ніколи був не довідався, що поліція вже була в нього у квартирі. Бо там лежали його гроші, його

документи і його подружка. В іншій квартирі загалом також мали лежати Іскренові гроші. Зазвичай вони лежали під матрацом, на матраці лежав Габор, а біля Габора зазвичай лежала його дружина Емма. Гроші, поза сумнівом, були ще там, Габор також. Лише Емма була не там. Поліція знайшла її у квартирі Іскрена й забрала на допит. Тож Габор був сам з грошима. Йому, звісно, було незвично бути самому, але логічно. Якщо біля Габора не лежить дружина, то Іскренові ліпше не йти шукати гроші в нього під матрацом. Це було незвично погано для Іскрена, хоч і логічно.

Іскрен бажав собі, аби він ніколи не мав нічого спільного з тим, що лежало під і на тому матраці. Він мав багато бажань, але найбільше він собі бажав, аби він тоді не зустрів того Володю. Як же болісно бажати. Іскренові треба менше бажати, тоді він менше страждатиме. Він нарешті мусить перестати мріяти, щоб те чи те було не збулося. Це нічого не дає. Ліпше хай він зосередиться. Добре. Перестав, зосередився. Була восьма тридцять, і він стояв перед оперою. І бажав він собі всього лиш одне-єдине: австрійський паспорт. Для цього йому треба було ще сорок тисяч. Ванну і ліжко він собі теж бажав. Тож ванна, ліжко і готівка – це все, що він собі бажав. Іскрен одразу подумав про Агопа. Добрим був Агоп, вірменином був Агоп, ванну і ліжко мав Агоп. Десять днів поспіль насолоджувався Іскрен теплом його помешкання, стравами його дружини, сміхом його дітей і м'якістю його ліжка. Тоді мусив піти. Надто небезпечно було це для Агопа, в нього сім'я. Іскрен мав зрозуміти.

Іскрен зрозумів і відтоді був на вулиці. Ніхто його не хотів. Надто небезпечний він для всіх. Ніхто не пропонував йому ванни й ліжка. Крім Агопа, добряги, вірменина. Протягом робочого дня Агоп продавав піцу, напої й кебаб на вокзалі Відень Центральний, а у вільний від роботи час – сигарети й ікру по всьому Відню. З того, що він заробляв протягом робочого дня, сім'я могла перебувати у Відні, з того, що він заробляв у вільний від роботи час, вона могла жити,

так він казав. Жив Агоп скромно. Діти не їли ікри, дружина не курила. Тож трошки готівки в нього має бути. Про кого думати тепер Іскренові, як не про Агопа. Він думав про його робочий день і про його вільний від роботи час. Добрий Агоп і скромний, має ліжко і ванну має, і, може, має трошки готівки. Іскренові натомість не можна втрачати часу. Він був зосереджений. Була восьма тридцять сім. Від сьомої до дев'ятнадцятої Агоп, дякувати Богові, був прив'язаний до Відня Центрального. Іскрен кинувся туди, надихався холодного повітря, навидихався теплого і вмить був на вокзалі, промерзлий всередині, спітнілий зовні. Агоп продавав піцу, напої і кебаб. Один клієнт саме купував рогалика. Іскрен не думав, що Агоп продає ще й рогалики. Агоп продавав рогалики і не думав про Іскрена, йому більше подобалося думати про свою сім'ю. Ти ж знаєш, як складно тут залишитися. Раз оступився, і все, тебе вислали, і всі старання намарно, сказав він російською і продав три пампухи, бо Агоп продавав ще й пампухи. Найбільше йому хотілося взагалі тільки продавати і не розмовляти з Іскреном. Його маленьким чорним очам хотілося дивитися на товар. Мов мурахи, повзали вони випічкою, тоді довколишнім тереном і лише зрідка Іскреновим обличчям. Добрі, старанні очі, яким більше хотілося піклуватися про сім'ю. Іскрен не прагнув, щоб ці очі взяли його з собою додому. Іскрен їх оцінив, зрозумів їх. Він не прийшов, щоб нашкодити своєму другові Агопу, бо така добра людина – велика рідкість, сказав Іскрен, почув, як Агоп продав трубочку з кремом, прослідкував, як клієнт зник з поля зору, пообіцяв зробити те саме, побачив, що Агоп утратив пильність, і лише тоді попросив у нього грошей. Великого носа мав Агоп, багато повітря ввійшло туди. Великі вуста мав Агоп, але звідти зринуло лише одне слово: скільки? Сорок тисяч треба було Іскренові, а Агопові треба було ще більше повітря. Через два місяці віддам шістдесят, ти ж знаєш, мені можеш довіряти, обіцяв Іскрен. Агоп мав великого носа, великі вуста й велику довіру, але таких

великих грошей не мав. Скромно він жив, його діти не їли ікри, дружина не курила. Звідки йому взяти стільки грошей. Дай скільки можеш, сказав Іскрен. Велике зітхання кинулось назустріч Іскренові, тоді довго не було нічого, і з нічого виринуло п'ять синіх банкнотів. Більше не можу, сказав Агоп. Іскрен цілував вірменина Агопа. Іскрен дякував добрязі Агопові. За ванну, за ліжко, за гроші дякував він йому. П'ять тисяч шилінгів. Мав би Іскрен більше таких друзів, як він, то був би врятований. Але у Відні був лише один-єдиний такий Агоп. Удень він продавав піцу, напої і кебаб. Вночі – сигарети й ікру. Удачі побажав він Іскренові й дав йому на дорогу турецького берека, бо Агоп продавав ще й турецькі береки.

Іскрен знову рушив віденськими вулицями. Коли він прокинувся, то мав десять тисяч шилінгів. Тепер у нього п'ятнадцять тисяч у кишені, відчуття тепла в серці й теплий берек у руці. День був холодний. Відчуття тепла швидко вихолонуло, берек також. Іскрен вкусив, пожував, ковтнув, прикинув, де він може ще позичити грошей, поміркував, які друзі в нього ще є, пережував їхні імена, згірчився, мусив проковтнути, відчув, як зникають друзі, відчуття тепла і берек, наївся, його почало хилити на сон, він шукав тепла, зайшов у метро, поїхав у керунку Гайлігенштадт, дивився, як заходять і виходять пасажири, чув, як вони розмовляють, заснув, нічого не бачив, нічого не чув, їздив з кінця в кінець і спав.

Іскренові снилося, що він їде в золотому метро. Він не бачить, куди їде, бо вікна також золоті. Він сам у вагоні. Сидить на золотому сидінні. Потяг зупиняється, але ніхто не заходить. Іскрен починає шарпати за сидіння, щоб його відірвати й забрати з собою. Обличчя вкривається потом, його крапельки також золоті. Врешті йому вдається відламати шматок сидіння. Він забирає його й виходить. На станції його зупиняє поліцейський і вимагає пред'явити паспорт. Іскрен показує шматок золота, поліцейський пробує його на зуб і каже, що золото фальшиве. Іскрен хоче пред'явити йому

ще золоті краплинки поту, але він, на жаль, більше не пітніє. Старається шосили, віджимається від підлоги, бігає на місці, навіть танцює козачка, але марно, жодної краплинки.

Іскрен прокинувся. Він сидів у метро, на станції Гайлігенштадт, і пітнів. З рота чувся кислий запах, від тіла тхнуло кислим смородом. Згірченим Іскрен заснув, скислим і злим прокинувся. Злий на друзів, які не хотіли йому допомогти, злий на себе, бо прокуняв стільки часу в метро. Злий на весь світ, у якому так багато Вольфів і так мало Агопів. Хто все ковтає, той вважає цей світ прекрасним. Іскрен наївся його досхочу. Більше він не хотів ковтати. Відень йому остогидів. Йому було зле від Відня. Він хотів кудись інде. Для цього йому був потрібний паспорт. І знову він повернувся до грошей. А з грошима виглядало зле. Його загалом від усього нудило. Може, йому ліпше здатися поліції? Ванна і ліжко будуть гарантовані, але дурні запитання також. Ні, аж таким дурним Іскрен ще ніколи не був. Хто щось шукає, мусить те сам знайти. Поліція шукає Іскрена, він шукає грошей. Поліція не знає, кого вона шукає, бо вона досі шукає громадянина Італії Віто Берті, як звався Іскрен ще кілька тижнів тому. Тож він випереджає поліцію. Лише що поліція має час, а він його не має. Тож він мусить поспішати, поспішати. Іскрен розглянувся по боках. Біля нього сиділо двоє хлопців. Домовлялися, де святкуватимуть Новий рік. Сміялися. Тримали в руках талісмани. Новий рік має принести їм щастя. Біля них стояла старша пані з коричневою шкіряною торбинкою у кістлявих руках. Та торбинка може принести Іскренові щастя на Новий рік. Він окинув її оком. Немов коріння вп'ялися пальці в ту торбинку. Старе, криве, сухе коріння. Трошки сильнішого вітру, хоп – і вони вже не тримаються живильного ґрунту. Скільки живиці може бути в такій от торбинці? В найкращому разі десять тисяч шилінгів, і лише в тому найкращому разі, якщо бабуся іде навідати онуків. Ні, надто ризиковано. Таких бабусь краще навідувати спокійної передобідньої пори вдома, щоб перевірити газ або електрику. Треба мати

на собі блакитний робочий одяг. Щойно вони зауважують блакить, то відразу ж одчиняють. Вони, власне, часто думають про небо. В таких помешканнях лежать фотографії, спогади, прикраси, ощадні книжки й ціла купа самотності. Це помешкання, в яких мало чого очікують і багато чого зберігають. Треба бути лишень люб'язним і терпеливим. Треба перевіряти газ і електрику, розглядати фотографії, вислуховувати спогади, розділяти самотність, пити каву і, чекаючи на каву, кинути оком під матрац і в кілька шухляд. Завжди щось та знайдеться. Це ж маленькі самотні помешкання. Ти ж маєш час. Це ж старі, повільні жінки. Тоді йдеш сповнений добрих спогадів додому. Ні, Іскрен не мав часу шукати блакитний робочий одяг. Тих тридцять п'ять синіх він мусить здобути якимось інакше. Він підвівсь і пішов до дверей. Праворуч від нього стояв старший турок. Права рука в нього бавилася коричневими вервицями, ліва синими вусами. Іскренові здалося, що після кожної молитви він вириває собі з вусів одну волосинку. Йому, мабуть, боляче молитися. Мабуть, боляче. Так, як боляче Іскренові бажати. Помолись і за мене, турку. Помолись і за мене, побажав собі Іскрен, вийшов на Шведенплац, пішов. Вусань, однак, не йшов йому з голови. Лоскотав його, коловся. Іскрен бавився з ним. Іскрен відпустить собі вуса й вириватиме звідти волосинку за волосинкою і віддасть їх будь-якому богові, який запропонує йому тридцять п'ять тисяч. Люди за щось таке не заплатять. Іскрен думав про всіх своїх знайомих, які носять вуса. А в кого найбільші? В Ісмаїла? В Махмуда? Ні, в Масуда. В Масуда не вуса, а гніздище, під яким його губи ховаються, мов двійко щойно вилуплених ластів'ят. Те гніздище було все, з чим він приїхав з Ірану. Ні на мить він з ним не розлучався. Немов те гніздо замінювало йому батьківщину. Це набагато, набагато цінніші вуса, аніж просто щоб ховати під ними губи. Під ними ховав Масуд батьківщину. Масуд також вірить у Бога, принаймні він так казав, тому що часто його потребував. Масуд був гравцем. Він би позичив Іскренові

грошей, але, на жаль, він уже якийсь час у Німеччині. Останнього разу Масуд розповів Іскренові про комбінацію чисел, яка начебто бездоганно спрацьовує у грі в лото. В більшості казино Масуд має заборону грати на автоматах, може, тому й подався він тепер до Німеччини. Тож усе залежить від цієї комбінації. Іскрен спробував пригадати числа. Згадав якийсь графік. Числа сформувались у вуса. Іскрен зрадив. Масуд його врятує. Вуса його врятовують. Невипадково потрапив той турок йому на очі. Його послав йому Бог. Що він ще робить на Шведенплац? Іскренові всього-на-всього треба піти в казино. Одинадцять тридцять. Більшість ігрових автоматів знаходяться в Пратері. Іскрен кинувся до лінії метро U1. Об одинадцятій сорок п'ять він стояв перед оглядовим колесом. Площа була порожня. Лише на одній лавці дрімав маленький панок з лангошем у руці. Іскрена люди не цікавили, Іскрен дивився на вивіски. І ось вони. Casino Hommerson, Casino Casablanca, Casino Admiral. Яке йому вибрати? Звичайно, Касабланка. Касабланка звучить класично. Зіграй ще раз, Сем! Якщо вже грати, то тільки в Касабланці. З такими думками ввійшов Іскрен досередини. Веселий, впевнений у собі, знову той самий Іскрен, що колись.

– Ти не Сем? – запитав він одразу ж одного з персоналу.

– На жаль, ні, – відповів той.

– Нічого страшного. Принеси мені, будь ласка, одну каву, а потім іще одну, – замовив він.

– Пробачте, лиш одне запитання з метою оптимального обслуговування. Що означає для вас потім? Коли гаманець спорожніє чи коли горнятко?

Іскрен розсміявся. Глянув чоловікові у сині очі й думав про сині банкноти, що їх він потребував. А ще чоловік мав русяві вуса, русяві й доглянуті. А ти мені подобаєшся, сказав він, дав чоловікові п'ятдесят шилінгів на чай і подався на пошуки автоматів з лото. Знайшов він їх швидко. Спочатку треба автомат нагодувати і мати терпіння. Лише тоді він дасть тобі виграти. Не нервуй і тримайся тих самих чисел.

Спочатку він з'їсть п'ять тисяч шилінгів, але потім віддасть тобі всі двадцять, линули до Іскрена Масудові слова. Він за-пхав п'ять тисяч, набрав числа так, щоб ті сформували вуса, і розпочав гру. Іскрен мав терпіння, пив каву, дивився, як час од часу він виграє невеличкі суми, тоді знову програє, дивився, як сума зменшується, не нервував, програвав п'ять тисяч, почав сумніватися, чи мають вуса правильну форму, чи не надто високо вони розміщені, запхав ще п'ять тисяч, намалював числами інші вуса, грав, мав терпіння, зробив ковток з другого горнятка, не нервував, виграв п'ять тисяч, зрадів, дав синьоокому на чай, грав далі, замовив сигарети, курих, зберігав терпіння, коли програвав і цю суму, запхав спокійно останні п'ять тисяч, почув ще раз Масудові слова, подумав, що в найгіршому разі виграє принаймні двадцять, поправив ще раз вуса, виграв, мав знову п'ятнадцять тисяч, як на початку, але був ще щасливіший, ніж на початку, не слухав синьоокого, як той йому радив іти додому, послав його натомість по ще одну каву, сміявся, сильно сміявся, бо тепер він був щасливіший, ніж на початку, грав, грав далі, бо йому й далі треба було стільки грошей, як на початку, і програвав, програвав, програвав, і вже не мав терпіння, і нервував, і почав бити автомат. Ряди чисел на екрані формували вуса. Іскренові хотілося вирвати їх волосинка за волосинкою. Іскрен ударив по екрану. Ліпше не треба. Це не допоможе. Я ліпше принесу вам бренді, промовили русяві вуса біля нього. Може, Іскренові вдарити й по цих вусах, по цих синіх очах, що нагадують йому програєні банкноти, по цій людині, яку не звати Семом? Ні, Іскрен бозна-куди не б'є, він не б'є навмання.

– Ліпше б я був одягнув блакитну спецівку. Було б певніше, мабуть, – сказав він.

– Певним є те, що ви можете випити оце ось бренді, – сказав чоловік. Іскрен окинув байдужим поглядом приміщення.

Нічого тут немає. Ні грошей, ні Сема, лише сині очі, русяві вуса і чарка бренді. Іскрен узяв чарку.

- Срані автомати, – сказав він, випив і уточнив:
- Вони запрограмовані тільки на програш. Виграти може лише той, кому вони належать.
- Саме так.
- Але людина вірить у свій малюсінький шанс і приходить сюди, щоб годувати жирні сраки власників, і я, бовдур, хоч і знаю це, теж прийшов.
- З віри найкраще робити гроші. З віри, не зі знання.
- Кому ти це кажеш!
- Сподіваюся тому, хто має це знати. – Голос дзвенів, вуса блищали, немов ще одна позолочена губа. Все, що виступало з-під неї, здавалося, довго гартувалось і було недешево.
- Ти мені подобаєшся. Як тебе звати?
- Лукаш.
- Лукаше, ти мудрий чоловік. Що ти тут робиш, у цій норі?
- Ви мене переоцінюєте. Я проста людина з простими бажаннями. Мені тут добре.
- Припускаю, Лукаше, що ти іноземець. Ти залишив батьківщину, щоб опинитися в цьому похмурому місці?
- Ви, мабуть, також іноземець, і також сюди прийшли. Різниця в тому, що я тут заробляю гроші, а ви їх тут втрачаєте.
- Це ти добре сказав, дуже добре. Ти поляк, правда?
- А ви, мабуть, болгарин? Але у вас майже не чути акценту. Заздрю вам. У вас чудова вимова. Чудова.
- Незле, Лукаше, незле. Моє походження вгадує мало хто. А ти хочеш сказати, що такою роботою ти марив усе життя, – сказав Іскрен і спробував проникнути крізь синь. Але погляд протримався недовго, його змило на вуса, немов на піщаний берег.
- Як я вже сказав, я проста людина. Приїхав сюди десять років тому, бо хотів купити собі доброго телевізора, доброго стереопрогравача, добре авто й побудувати великий будинок у Польщі. Це все.

– А тепер?

– А тепер мені не треба ні телевізора, ні автомобіля, ні будинку.

– Ти щаслива людина, Лукаше! Нічого тобі не бракує, нічого тобі не треба. А мені, Лукаше, мені багато всього треба. І я нещасливий. Ти не можеш собі уявити, який я нещасливий. Загалом справи мої кепські, – сказав Іскрен і захотів ще бренді. Лукаш пішов і приніс. Іскрен узяв і випив. Чарка стояла порожня, в горлі пекло. Все здавалося спорожнілим, випаленим.

– Не були б мої справи такі кепські, я б запропонував тобі в мене працювати, – сказав він.

– Але тоді б ви, мабуть, сюди не прийшли.

– Правда.

– Ви не можете мені нічого запропонувати, тож я запропоную дещо вам. Я знаю, хто б міг вам допомогти.

– Він має вуса.

– Ні.

– Добре. І що він за це хоче?

– Квітів.

– Флорист, тобто!

– Ні, янгол.

– Добре, а далі?

– Його звати Міро.

– Міро?.. – Ім'я змішалось в нього в голові з алкоголем. – Колись я знав одного Міро. Що він тільки не перевозив. Товар, автівки, людей. Добре стояв. Але я вже багато років про нього нічого не чув і, дякувати Богові, ніколи не потребував його допомоги. І ще одного Міро знаю тут, у Відні. Молдаванин. Механік підводних човнів. Він працює на Дунаї, на судах. Його маєш на увазі?

– Ні, його не знайти на жодному судні.

– А де його можна знайти?

– На Центральному цвинтарі.

– Він охоронець чи копає там ями?

– Там його могила, – слова прозвучали цілком адекватно, синь була достатньо насичена й достатньо близька. Лукаш стояв близько. Але чи був він адекватний?

– Лукаше, ти морочиш мені голову. Але в тебе це незле виходить. Мені подобається.

– Міро вам ще більше сподобається, бо він вам допоможе. Він подобається всім, хто потребує дива.

– Тобі він уже допомагав?

– Я ще ніколи не потребував дива.

– Лукаше, ти мене добиваєш та ще й потішаєшся.

– Я вам просто запропонував. Невже ви вважаєте, що щось від того втратите? – Наступила пауза, і з'явився наступний бренд. Іскрен замислився.

– Ти правий. Мені немає чого втратити, – мовив він рішуче. – А з якої країни той Міро взагалі?

– Серб, здається.

– Тож я вирушаю до покійного серба.

– До янгола. Янголи не мають національності.

– Ну добре, спробую. Я часто робив бізнес із сербами. Побачимо, чи спрацьовує так само з покійними. Намалюй мені, де його могила!

Лукаш витягнув аркуш паперу з внутрішньої кишені чорного піджака. Нарешті Іскрен побачив також інші кольори. Білу сорочку, чорні штани, чорного метелика, срібного персня він побачив, нарешті він бачив.

– Дякую, Лукаше, – мовив він і запхав аркуша до кишені. – Передати Міро вітання? – запитав він і всміхнувся.

– Як хочете.

– Розкажу потім, якщо щось вийде. Думаю, десь днів через два-три, не переживай, триматиму тебе в курсі. Бувай, Лукаше, – сказав він, вийшов і всміхався. Вперше цього дня він справді всміхався. Площа перед оглядовим колесом була порожня. Лише на одній лавці дрімав маленький панок у темно-зеленому вбранні з лангошем у руці. Заберу в цього марсіанина хліб. Такі вже порядки в нас на Землі, мовив

до себе Іскрен, забрав лангоша і всміхнувся. Лангош був холодний, але Іскренові справді схотілося їсти. Він ішов, їв. Віяв холодний вітер, зате світило сонце, й Іскренові справді схотілося порозмовляти із задубілим сербом. Він ішов. Знав куди й усміхався. Все довкола нього було холодне, і все всміхалось.

У трамваї було тепло, але ніхто не всміхався. Трамвай їхав на цвинтар. Відчинилися двері, з трамвая вийшло багато смутку й одна усмішка. Іскрен вийшов з білим аркушем у руці. Смуток тріпоче, розпорошується, знає, куди йому треба. Іскрен дивиться на аркуш. На ньому накреслений шлях, шлях до Міро. Іскрен іде цим шляхом. Земля холодна й тверда, калюжі заледенілі.

Мерзнуть ноги, відбивають такт подошви, відбивається сонце і час од часу зісковзує в око. Шлях завертає й веде до Міро. Невдовзі має з'явитися могила. Іскрен зупиняється. Бачить перед могилою чоловіка і чує, що той щось розповідає. Чоловік не бачить Іскрена. Він розмовляє з Міро. Іскрен не вірить своїм очам і заплющує їх. Чоловік розповідає далі.

IV. Светлін

– Якщо буде хлопчик, назвемо Светліном. Якщо дівчинка, називай, як хочеш, – сказав Йордан, не повертаючи голови. Він їхав швидко, а тому зосереджувався на дорозі. Йому було ліпше розмовляти з дорогами, аніж з людьми. Він добре знав дороги. Він служив старшим сержантом у народній міліції. На задньому сидінні сиділа його дружина Маріна. Важке дихання сиділо на задньому сидінні. Йордан чув його і мчав швидше. Мчав до пологового будинку. Червнева ніч притискала до вікон, проникала всередину і потайки заносила ще й запах землі. Перед Йорданом освітлений шматок дороги, всередині його дружини новий шматок життя, і більше нічого, тільки темрява й темрява. – Назвемо його Светліном, на честь мого батька, партизана, – повторив він.

– Ми ж хотіли назвати його на честь мого батька. Доньку вже назвали на честь твоєї матері, – простогнала Маріна.

– Буде Светлін, як партизан, – сказав Йордан освітленому шматкові дороги перед собою. А кому ж іще? Позад нього було лише дихання, лише повітря було позад нього.

Партизан, подумала Маріна. Переспав одну ніч в кукурудзі, й уже він партизан.

– Відчини вікно, – сказала вона.

Повітря ввірвалося всередину, свіже й нетерпляче. Марінин приятель. Він приніс їй далеку звістку від роси, від цвіркунів, від жаб і від зір. Набагато легше стало Маріні. Вона більше не була сама. Глянула вгору над собою і знала,

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.